

Massalit / Masarak

Sede

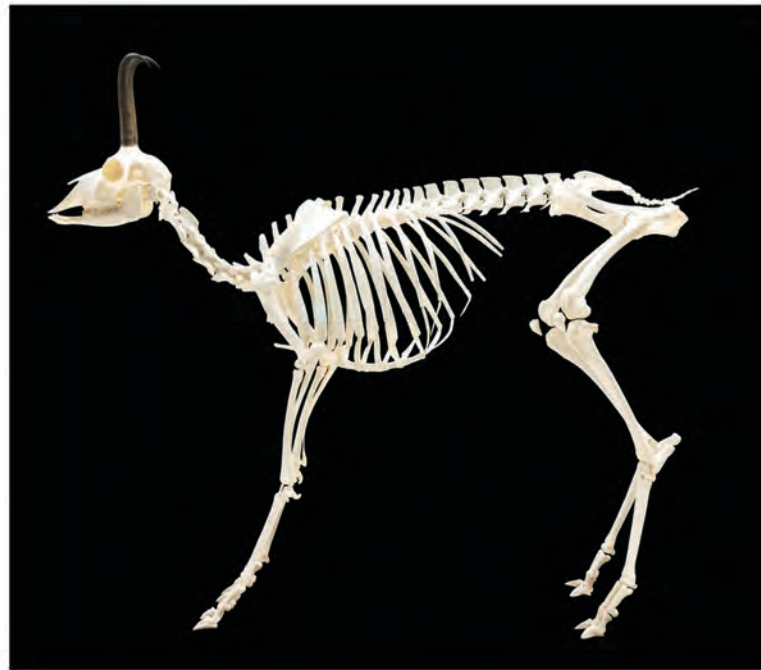

Les animaux sauvages

Sede

Sede kitab gim nindaa wî hâbutuu intawo
nodooree enegiye. Hâbii nodooree wî ngârii yoŋ?

I kooy konjii nenee ye.
Hâgudu kooy de konji
jijirgi gu nenee ye.
Konji jijirgi gi ti konjii
tuu wî mbo nûcaŋa ye.

2

Hâgudu uŋkandi ndû îni ta gi
nurguluŋinda ye.

Hâgudu i kooy kimiñ
nûñee ye, kedem
nudukinnda ye.

I kooy kimiñ îniña
jî nandañee ye.

3

Ju

4

**Ju ti kusan de kâddu niyenise ye.
Kaa ngo ire, “Juce kâddur na âgu ûllende”
ire.**

Ju ti kimiŋ tîle lo mâri
gani tîlem tuŋe.

Ju ti hâbutuu tarkice wî
heluŋ kooy de âgu tam
tandaci.

Ju ti saa in kâddur
naŋenda ye.

Kûre

6

Kûre ti sîngee ɲiɲ mbo târii ɲiɲ mbo
niɲa ye.

**Kûre ti ganim mo niye gi ye.
Erkeke du sîngeem dole niye gi ye.**

**Kûre ti nêtu kalalaam kul ne-de,
tinnde gim tiñaye.**

Kew

8

Kew ti keka ye. In ken sede tuu îkalan,
dabe de ndetenj tiro molo n̄elle ûkasiye.

**Kew ti saa nûyee narcawe ye. Sede tuu tiro
bîyo ento ninnde waran koy, saa ila racan
turaye. Saa wî nîyembo nûyee lo, kosim
wayan uŋŋa irnen, sede îya iraye.**

**Kew ti kinjim nîyembo njuŋŋa ne, âgu
kûllaŋ taciye. Ti duro âgum de
nîndinasi ye.**

Munggi

**Munggi ti sede
ganim mo
niyee wîm
ti de kâddi ye.**

10

**Mungi ti kacafirta cukani
mbara nene gi lo, koyee
wâsiyee nene gi ye.**

**Ti kûñu tene-ken,
ayeje 22 ñun-kodo
tuñe.**

**Mungi ti sininta kâddur nûñunje gi ye,
sininta 80 noñ koy tûñunje.**

Leri garangi

12

Leri garangi ti sede cukankandi to
nînaŋa yaka, kiyeje kaŋ na wî tiro mbo
mûndunummeye.

Leri garangi ti kotu cukangu
nene gi ye. Cukankandi to
helu mitirta mbara non
tûkasi.

Leri garangi ti gelmendu
koy nîyembo cukangu ne,
durmi to koy
tandanarkiceye.

Leri garangi ti sede
ganim mo niyee wîm,
ti de cukangi ye.

Luk wara ta

14

Luk wara ta ti kôŋgi lo kâmiî dûmmo
ɲok nena nene gi ye. Ti kûmacim de
nîndinasi ye.

**Ti tâminan, dole mitirta 3 caki noŋ koy
toyose.**

**Sede tu tunuranan koy, gô lâmin gô lâmin
ken, sedo kûjo nindiyan-kodol lo tiŋari.**

Jargi

**Jari i sutuŋ 10 ye.
Afrikiyam sutuŋ 4
indaye.**

**Jargi ti koy tâminan
nelle nâbasi ye.**

**Jargi ti nîyembo nilila lo,
âdu ti tindam tare-ken,
kuro gîlan wes-wes
tindige.**

**Hâgudu joo koy
tom-tom ken
gikawaa tindilin,
inârigiye.**

Kâtambur

18

Kâtambur ti kâmiî takka nene gi ye.
Tiro “nâṇaṇi” koy uriye.

Kâtambur ti kôngi lo, ûyo
ngurati lo, joo ârbati ye.

Sa tare-ken, ti bîrbitiye sa to rûkuyan,
gani sa tare-kanan tîke.

Sirgi

20

Sirgin i sutun 43 ye,
yagu Afrikiyam sutu 1 de ye.

Sirgi taɓa kâmiî i sînge
fira nuburuɗa noŋ
nîjirii ye. Sirgi lo sirgi
kâmiim nûɗenda ye.
Jîkala-kunuɗ de
ndetenki.

Âmin-âmin, sirgiɗ
Afrikiyam kâddur
kûyye. I Afrikiya rîm
de indaye. Hâgudu
nindaa wî koy heluɗ
unudtiɗam munje
wara.

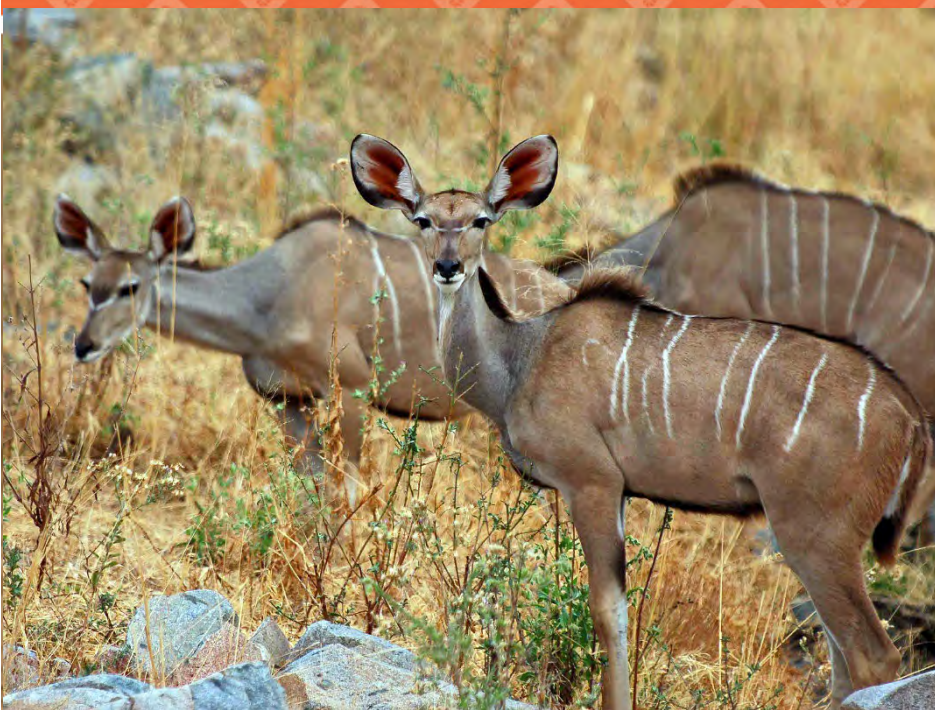

Dâdanṅgi

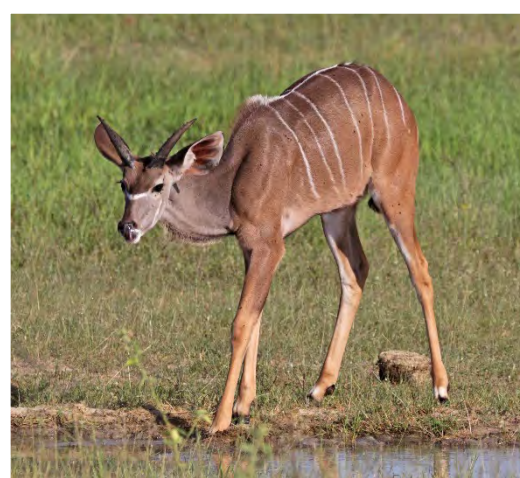

Dâdanṅgi margi gi ti ayeje 6 lo 12 taye gim, kâinii dînjara tândaṅi. Hâgudu sininta 2 tuṅuni gim, kâinii taṅa wirak geya gîlaṅgi gu ndâṅin, sininta 6 tuṅuni gu, kâinii gunisa tucice.

**Dâdaŋgi ti saŋan nîyembo niŋarinda lo,
kâdaldim de nîndinasi ye. Sede tiro niŋanti noŋ
ninda tare-ken tûnurke.**

**Ndû ta ceret-ceretta tene wî
tiro awun enin, sîngeem
tûnurkanan koy sede tiro mbo
sîngee mbo endetendaye.**

Âwuye

Kaa Masaraa âwuyo lukkura kâddur mo wandaci. Kima tôri-ken, “Âwuye tare, âwuye tare” rînaŋ unurake.

Âwuye ti seden̄ tuu non̄ yande.
Sede tuu wî joo mbo kîbin luy
niṅaa ye, yagu âwuye ti du
kâcin̄ mbo de kîbin luy niṅa ye.

Âwuye ti lôra taṅa
fandaṅta tenegiye.
Lôra taṅa wî jeka
non̄ ye.

Âwuye ti dôr sede nîm
tayan, celcelo de kâddur
tayawe. In ken mbeli
mbara kûccan̄ sawa de
wâddaran, kaa “Âwuyo-
âwuyo in̄ana” îrnasiye.

Injal-injal

Injal-injal ti koyee taɲa kâddusar ye.

26

**Ndû uɲɲa tira-ken, koyee dolo uɲkandi
tînji. Tiro mirsi tu “korbo” koy uriye.**

Injal-injal ti tarniŋkiyan, âgum de lay narne ye.

**Hâgudu ti nîyembo niŋari gi lo,
soroŋgi yoŋ nâwre yoŋ tiŋanto
ninnde taran koy kâriŋ tecece.**

Gokorŋgi

28

**Gokorŋgi ti nîyembo njuŋŋa ye.
Ti sede tiro molo kâddu koy tayawe.**

**Gokorŋgi ti sîngem dole
de narne ye.**

**Ti sede tuya ilu
ŋgo kâddi yan koy
sîngem tondose.**

**Ti sîngem de ndon-
kodo tiŋaye. Âwuyakar
kar olonto îya ru
tondose.**

Gôki

**Gôki ti bôrosim
nîndinasi lo,
tiŋaa taŋa kôni
ye. Hâgudu tuu
nimiratiŋ dûni
koy enenise.**

Ti sedo tiƙanto tarkan,
lew-lew de ko tîbi.

Joo taƙa wâsiyee lo,
kinjim nenee yen, gûllam
awun tige. Hâgudu joo
wâsikandi ta gi mbo,
borom tiyesinan koy
târbatu tilisinden, sede
tiro ninnde koy ndamin
warkicendaye.

Ti sede tiƙa wî de lo saa nda ûkasin, gani
saa nenendam tindan koy, sâwuye
tarkicendaye.

Amara

32

Kaa ngo îrnasi, “Kima kara gi tôdirarinde,
konju amara to nene noŋ” ru îndinasi.

Amara margi ti tebeberi
nene gi ye, se gi du
nenenda ye.

Amara margi gi ti in
niyenisenda ye. Ganii âsurosi
nînam lêlem saŋ 20 noŋ fi de
tîndinasi.

ɲâwre

Kaa lukkuraɲ kâddur mo ɲâwre ti de seden
tuu wî molo nililo îndindiɲaye.

34

Ti seden tuu wîwo hâbutuu kâddur mo
tiliwi.

ŋâwre margi gi mbo se gi mbo gani tîlem inda-ken,
ŋâwreje tuu wîwo gani ili molo ranġal, i de îndinasi.
I sede sinaa mbo kucice mbo kîbu niŋaa ye.

ŋâwre wârîŋ nîyembo tiye wî âyŋge tîŋari
mbo tîliŋani mbo ye. Ti nîyembo niŋari gi
lo, târiŋan tusul-kede gani ŋelle nam koy
nîke gi ye.

Kitab gu kitab kanaa dazaga mbo gîlaŋ enaye. Izinko âmbiya
kul morgoloŋiŋaye. Hâgudu kanaa tuu ndis, tuu rok menaye.

***Ce livre présente des faits amusants sur des animaux sauvages
d'Afrique.***

Traduit et adapté avec permission du livre "Urra" (Les animaux sauvages) en langue dazaga.

*Photos ajoutées (du site Pexels): p. 18 de Beer, p.22 de Corné Nel, p.23 de Paul Shaffner
(CC-BY), Dan Stiel, et Charles J. Sharp (CC-BY-SA). Traduit et adapté par Abdalmajid Abdalla
Sileman, Abderazik Mahamat Ahmat et Yunisa Kuwa, avec des conseils de Ishak Kamis
Mahamat, Juma Ibrahim Harun, Gamar Mahamat Harun, et Mubarak Baraka Ismail.*

Version massalit © 2025 SIL Tchad, B.P. 4214, N'Djamena

www.masarak.org

Amma geyintiraã: APE ©2017

Amma ruyintiraã: Arumî Mamar, Mamar Bokor, Yîsip Ger and Rivers Camp (Galmai Wûji)

Aũ kêliyima: Robert Johnson (Sûmpi Zen)

www.dazaga.com